

Skrivelse med berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2003

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 1 april 2004 berett bl.a. arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2003/04:60 Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2003 och över de motioner som utrikesutskottet planerar att behandla i samband med skrivelsen. Av de motioner som väckts med anledning av skrivelsen avser motionerna 2003/04:U18 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) yrkandena 10 och 11 och 2003/04:U19 av Gunilla Carlsson m.fl. (m) yrkande 11 frågor på arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Motionerna anges fortsättningsvis utan angivande av årtal.

Motion U18 yrkandena 10 och 11 avser rådets rekommendationer till Sverige om den svenska sysselsättningspolitiken. Motion U19 yrkande 11 avser frågan om Sveriges införlivande av arbetstidsdirektivet och om att regeringen bör tillse att Sverige utnyttjar de möjligheter till undantag och avvikelser som direktivet medger.

Utskottet begränsar i huvudsak sitt yttrande till de frågor som aktualiserats motionsvis. Därmed är detta yttrande inte någon heltäckande redogörelse för arbetsmarknadsutskottets synpunkter på EU:s sysselsättningsstrategi m.m.

Sysselsättningsfrågor

Regeringens skrivelse

Frågan om sysselsättning ligger högt på EU:s dagordning sedan mitten av 1990-talet. Vid toppmötet i Lissabon 2000 antog EU den s.k. Lissabonstrategin med målet att, genom nära samverkan mellan ekonomisk politik, sysselsättningspolitik och socialpolitik, stärka unionens konkurrenskraft och stimulera till arbete och hållbar tillväxt. Medlemsstaterna ska sträva efter full

sysselsättning, och det har fastlagts en rad delmål att uppnå på vägen till full sysselsättning. EU:s sysselsättningsstrategi är sedan 1997 inskriven i fördraget om Europeiska unionen och är ett nyckelinstrument för att uppnå ambitionerna från Lissabon. Kommissionen ska varje år presentera ett förslag till riktlinjer för sysselsättningen. Huvudansvaret för sysselsättningspolitiken ligger dock kvar hos medlemsstaterna.

Rådet fattade i juli 2003 beslut om sysselsättningsriktlinjerna för 2003. De nya riktlinjerna ska i princip ligga fast i tre år (t.o.m. 2006) och ska ha en tydligare inriktning på att uppnå Lissabonmålen till 2010. Sysselsättningsriktlinjerna innefattar tre övergripande mål och tio särskilda riktlinjer. De *tre övergripande målen* är: full sysselsättning, förbättrad kvalitet och produktivitet i arbetet samt ökad social sammanhållning och en arbetsmarknad öppen för alla. De *tio särskilda riktlinjerna* är: att vidta aktiva och förebyggande arbetsmarknadsåtgärder, skapa nya arbetstillfällen och företagarganda, hantera förändringar och främja anpassbarhet och rörlighet på arbetsmarknaden, främja utveckling av humankapitalet och det livslånga lärandet, öka arbetskraftsutbudet och främja ett aktivt åldrande, arbeta för jämställdhet, främja integration och motverka diskriminering på arbetsmarknaden, initiera drivkrafter som gör arbete till ett attraktivt alternativ, omvandla odeklarerat arbete till reguljär sysselsättning och ta itu med regionala skillnader i sysselsättning. Riktlinjerna understryker även vikten av att fler aktörer på alla nivåer involveras i genomförandet av strategin.

Sverige fick 2003 tre rekommendationer av rådet. Det konstateras att svensk arbetsmarknad karakteriseras av mycket höga sysselsättningsnivåer och att alla de gemensamma sysselsättningsmålen har nåtts. Med tanke på den åldrande befolkningen kommer landet att bli tvunget att se till att det finns ett utbud av arbetskraft. Sverige fick följande rekommendationer:

- att förstärka de insatser som syftar till att upprätthålla utbudet av arbetskraft på lång sikt genom att utnyttja alla potentiella källor till arbetskraft, särskilt genom ett högre deltagande av invandrare,
- att minska antalet långtidssjukskrivna personer genom att förbättra arbetsförhållandena och anpassa lagstiftningen för att främja en effektiv återintegrering på arbetsmarknaden,
- att arbeta vidare med reformerna av skatte- och bidragssystemen i syfte att öka incitamentet att arbeta, i synnerhet för grupper för vilka samspelet mellan skatter och bidrag har de mest negativa effekterna på utbudet av arbetskraft, och fullfölja reformen av skatterna på arbetsinkomst.

Sveriges handlingsplan 2003 överlämnades i oktober 2003 till kommissionen och rådet. Handlingsplanen ger en situationsbeskrivning mot bakgrund av de tre övergripande målen, de tio riktlinjerna och de tre rekommendationerna och framtida insatser beskrivs.

Den av rådet utsedda högnivågruppen för sysselsättning som leddes av Wim Kok presenterade sin rapport den 26 november 2003. Rapporten fokuserade på fyra områden, nämligen ökad anpassningsbarhet, ökat arbetskrafts-

utbud, investeringar i humankapital samt effektivare genomförande av reformer.

Motion

Kristdemokraterna vill i kommittémotion U18 med anledning av de rekommendationer som rådet avgett till Sverige att s.k. jobbguider ska införas i Sverige och att invandrades kompetens tas till vara bättre (yrk. 10) och att de långtidssjukskrivna återintegreras bättre på arbetsmarknaden (yrk. 11). Kristdemokraterna instämmer i rådets kritik och understryker behovet av kraftfullt agerande från den svenska regeringen inom de områden som rekommendationerna avser. Integrationspolitiken måste förbättras, och fler invandrare måste ges tillträde till den svenska arbetsmarknaden. Många har svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden trots hög utbildning. Det är därför viktigt att kunskapsvalideringen förbättras så att t.ex. invandrare med akademisk utbildning snabbt kan komma in på arbetsmarknaden. Ibland krävs det specifika åtgärder eftersom många invandrare saknar ett socialt nätverk, kontakter och erfarenhet av att söka arbete i Sverige. Partiet vill införa jobbguider för invandrare som är nya på arbetsmarknaden. Det höga ohälsotalet i Sverige är oacceptabelt och måste åtgärdas. Otaliga utredningar, statistiska uppdrag och ”pratgrupper” har tillsatts, men det har inte gett många konkreta förslag till åtgärder. Det mesta har präglats av ett ostrukturerat lappande och lagande.

Utskottets ställningstagande

Det allmänna sysselsättningsläget

Utskottet vill redan från början slå fast att den för Sverige alltför låga sysselsättningen och den höga arbetslösheten är några av de största problemen som Sverige har att ta sig an. Den svenska regeringens övergripande mål är att uppnå full sysselsättning. I denna strävan ingår som två väsentliga komponenter att halvera ohälsotalet och att öka invandrades integrering på den svenska arbetsmarknaden.

Inledningsvis vill utskottet peka på kommissionens utkast till gemensam rapport om sysselsättning (KOM (2004) 24 slutlig) som innehåller en första bedömning av medlemsstaternas genomförande av den nya sysselsättningsstrategin. Kommissionen konstaterar att arbetsmarknadsläget innebär en stor utmaning för att uppnå Lissabonstrategins mål. Sysselsättningen inom EU slutade att öka i början av 2003 och förväntas bara öka långsamt 2004–2005.

Arbetslösheten inom EU har successivt ökat till 8,1 % 2003. När det gäller Lissabonmålet om en total sysselsättningsintensitet på 70 % senast 2010 har det inte gjorts några framsteg, och med en sysselsättningsintensitet på 64,3 % står det nu klart att EU inte kommer att uppnå det delmål på 67 % som fastställdes för 2005. Fyra medlemsländer, bl.a. Sverige, ligger dock redan över målet om minst 70 % sysselsättning 2010. Sysselsättningen bland kvinnor i EU ökade 2002 (55,6 %), och möjligheten finns fortfarande att delmålet för

2005 (57 %) kan komma att uppnås. Huruvida målet för 2010 kommer att nås beror på hur sysselsättningen bland äldre personer utvecklas. Även om sysselsättningen bland äldre arbetstagare har ökat till drygt 40 % under 2002 ligger man ännu långt från målet på 50 % till 2010.

Sverige har den högsta sysselsättningsgraden i EU för kvinnor och äldre (55–64 år) samt en av de lägsta nivåerna för långtidsarbetslöshet. Rapporten anger att Sveriges framtida utmaningar ligger i att fortsätta arbeta för att få in invandrare på arbetsmarknaden, halvera antalet sjukdagar till 2008 och att fortsätta minska marginaleffekterna av skatte- och bidragssystemen för att öka drivkrafterna till arbete.

Europeiska rådet höll den 25 och 26 mars 2004 sitt årliga möte om Lissabonstrategin och den ekonomiska, sociala och miljörelaterade situationen i unionen. Vid mötet, som hölls i Bryssel, konstaterades att det krävs stark ekonomisk tillväxt och skapande av arbetstillfällen tillsammans med en hög grad av social sammanhållning och miljöskydd för att tillgodose förväntningarna hos Europas befolkning om högre levnadsstandard och bättre livskvalitet. Det fastställdes att de viktigaste politiska frågorna som leder till ökad tillväxt och sysselsättning måste prioriteras. Mötet inriktades därför på två frågor, nämligen hållbar tillväxt och fler och bättre arbetstillfällen. Man gav också uttryck för att ökad sysselsättningsgrad är av avgörande betydelse för bl.a. ekonomisk tillväxt. Rådet betonade att medlemsstaterna måste förnya sitt åtagande att uppnå Lissabonmålen för sysselsättning. Europeiska rådet uppmanade kommissionen att inrätta en ny högnivågrupp under ledning av Wim Kok för att genomföra en oberoende översyn av hur Lissabonmålen kan uppfyllas på bästa sätt i synnerhet mot bakgrund av utvidgningen. Rapporten ska läggas fram för kommissionen senast den 1 november 2004.

Utskottet ser med stor oro på att arbetslösheten i Sverige är hög. Det är den höga nivån på arbetslösheten som oroar snarare än situationen i förhållande till andra EU-länder. I januari 2004 hade Sverige två procentenheter lägre arbetslöshet än genomsnittet för EU, och för kvinnorna var arbetslösheten ca 4 procentenheter under genomsnittet. Som redovisats ovan har EU:s mål om 70 % sysselsättning redan uppnåtts i Sverige. Enligt Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) var det drygt 234 000 personer, eller 5,4 % av arbetskraften, som var inskrivna som arbetslösa i mars 2004. Det är en ökning med 1 procentenhet eller 42 000 personer på ett år. Enligt AMS är ingen påtaglig uppgång på arbetsmarknaden synbar. Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökning (AKU) för februari 2004 visar att det har skett en minskning av antalet anställda. Det gäller framför allt tidsbegränsat anställda kvinnor, till stor del inom vård och omsorg. Den ökade arbetslösheten har påverkat alla åldersgrupper, men mest har ungdomar i åldern 16–24 år drabbats. Trots den minskade sysselsättningen uppvisar det totala antalet arbetade timmar i genomsnitt per vecka ingen statistiskt säkerställd skillnad jämfört med februari för ett år sedan. Den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldern 20–64 år sjunker enligt Konjunkturinstitutet till 76,8 % 2004, mätt som ett årsgenom-

snitt. Det innebär att målet om en reguljär sysselsättningsgrad på 80 % 2004 inte uppnås.

Utskottet anser att situationen på arbetsmarknaden kräver kraftfulla insatser. Arbetet i enlighet med Sveriges handlingsplan för sysselsättning måste fortsätta och intensifieras. Det är av avgörande betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden att det finns en god beredskap för att på olika sätt möta den ökande arbetslösheten. Stora ansträngningar måste göras för att nå sysselsättningsmålen. Utskottet utgår från att regeringen i vårpropositionen som i dagarna ska överlämnas till riksdagen lämnar förslag om åtgärder för att vända utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden.

Särskilt om invandrare på arbetsmarknaden

Att öka de utlandsföddas inträde på arbetsmarknaden är som utskottet redan inledningsvis betonat en central uppgift för arbetsmarknadspolitiken. Det är av stor betydelse att ta till vara allas vilja att arbeta och att motverka all diskriminering. Det är också en viktig del av de särskilda sysselsättningsriktlinjerna. Alla ska ha samma rätt och möjlighet att försörja sig med eget arbete. Detta är också viktigt för att skapa en integrerad arbetsmarknad för alla. Utskottet har i budgetbetänkande 2003/04:AU1 redogjort för en del av de insatser som pågår för att integrera invandrare på arbetsmarknaden och hänvisar därför i detta yttrande till den sammanställningen. Här kan dock nämnas att utskottet pekat på behovet av tillräckliga personalresurser vid arbetsförmedlingarna i de mest utsatta storstadsområdena, försöksverksamheten med arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare och den särskilda satsningen på bristyrkesutbildning för redan anställda där ett särskilt mål satts upp för personer med utländsk högskoleutbildning.

Utskottet noterar att den i budgetpropositionen föreslagna valideringsdelegationen numera är utsedd och på plats i Norrköping. Valideringsdelegationen har i uppdrag att t.o.m. år 2007 främja och stödja validering. Med validering brukar avses en bedömning, värdering och erkännande i strukturerad form av kunskaper och kompetens som uppnåtts både i och utanför det formella utbildningsväsendet. Utskottet menar att valideringsdelegationen har en viktig uppgift både när det gäller invandrade akademiker och andra invandrade grupper.

Utskottet vill också peka på att det finns flera pågående kommittéarbeten på diskriminerings- och integrationsområdet. Diskrimineringskommittén (dir. 2002:11 och 2003:69) har ett omfattande utredningsuppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden och överväga om regler om aktiva åtgärder bör införas i arbetslivet för andra diskrimineringsgrunder än kön och etnisk tillhörighet. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 1 juli 2005. En annan utredning på området är den om strukturell diskriminering (dir. 2003:118). I uppdraget ingår bl.a. att föreslå åtgärder för att motverka strukturell diskriminering på grund av etnisk eller religiös tillhörighet och att föreslå åtgärder för att fylla luckor i kunskapen om strukturell diskriminering

på dessa grunder. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 31 mars 2005. Därtill kommer att regeringen har föreslagit en ny utredning om diskriminering, integration och makt. Avsikten är att regeringen ska besluta om direktiv för denna utredning i vår. Professor Masoud Kamali har av regeringen föreslagits bli särskild utredare.

Integrationsverket har i rapporten *Integration 2003* presenterat en rad, som utskottet finner, intressanta men även alarmerande uppgifter om integrationen bl.a. på den svenska arbetsmarknaden. Så länge Integrationsverket har kunnat följa statistiken har utrikes födda lägre sysselsättning än de som är födda i Sverige. Dessa skillnader i sysselsättning kan enligt Integrationsverket inte förklaras av individuella egenskaper som de utrikes föddas kön, ålder, utbildning eller civilstånd. Det är tvärtom så att utbildning, ålder och civilstånd inte påverkar chanserna på arbetsmarknaden lika mycket för utrikes som för inrikes födda. Det sker en sortering på arbetsmarknaden som innebär att de som är födda i Asien eller Afrika har lägre sysselsättning än andra, oavsett hur länge de varit i Sverige och oavsett kön, utbildning, ålder och civilstånd. När man jämför män och kvinnor framgår det att kvinnor har lägre sysselsättning än män. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor som varit i Sverige upp till 10 år.

När det gäller frågan om kompetens och arbetsmarknad är Integrationsverkets slutsatser följande. Det är inte någon större skillnad vad avser högre utbildning än grundskolenivå mellan inrikes och utrikes födda. Trots detta är det är mycket stora skillnader i arbetets kvalifikationsgrad mellan inrikes och utrikes födda. Nästan 50 procent av män som är födda i Sverige har ett kvalificerat arbete, jämfört med mindre än 20 procent av dem som är födda i ett land i Afrika eller Sydeuropa (inkluderat f.d. Jugoslavien). Det är däremot inga större skillnader mellan inrikes födda män och kvinnor när det gäller arbetets kvalifikationsgrad. Bland utrikes födda skiljer det sig dock mellan män och kvinnor, framför allt genom att det är betydligt vanligare att utrikes födda kvinnor har arbeten utan några som helst utbildningskrav. De största skillnaderna mellan män och kvinnor finns för dem som är födda i ett land i Asien (utom Mellanöstern) och Sydeuropa. Arbetsmarknaden för utrikes födda är alltså inte bara är segregerad efter kön utan också efter födelse-region.

Av en studie som Integrationsverket hänvisar till som berör akademikers sysselsättning framgår att de utrikes födda i hög grad har en inriktning på sin utbildning som redan i dag är efterfrågad på arbetsmarknaden och sannolikt kommer att bli ännu mer efterfrågad i framtiden. Trots detta har endast 60 % av utrikes födda akademiker ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå – att jämföra med 80 % av de akademiker som är födda i Sverige. Skillnaderna mellan utrikes och inrikes födda akademiker följer den rangordning på arbetsmarknaden som redovisats ovan.

Integrationsverket konstaterar att det sker en hög utvandring av utrikes födda med hög utbildning, vilket innebär att den svenska arbetsmarknaden förlorar välutbildad arbetskraft. Den risk för förlust av kompetens som detta

innebär förstärks av att återinvandringen tillbaka till Sverige är betydligt lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda.

Integrationsverket pekar på att den bild som framkommer vid internationella jämförelser om integration är att arbetsmarknadssituationen för invandrade är *mest gynnsam* i de transoceana (Australien, Nya Zeeland, Kanada och USA) och i de sydeuropeiska (Grekland, Italien, Spanien och Portugal) länderna samt på Irland. För samtliga dessa länder finns uppgifter som visar att en mycket stor del av de invandrade som ingår i statistiken utgörs av arbetskraftsinvandrare, som valts ut efter poäng- eller kvotsystem eller där uppehållstillståndet är knutet till att personen har ett arbete. För flera av dessa länder gäller dessutom att en hög andel av de invandrade kommer från länder där samma språk talas. Den *sämsta situationen* på arbetsmarknaden för invandrade återfinns i Belgien, Danmark, Frankrike, Nederländerna och Sverige. För inget av dessa länder har Integrationsverket funnit tecken på att arbetskraftsinvandringen skulle vara särskilt omfattande. Integrationsverkets slutsats är att mycket tyder på att den internationella statistiken jämför olika saker och endast visar det tämligen självklara att sysselsättningen är hög bland invandrade som väljs ut i enlighet med efterfrågan på arbetsmarknaden.

I detta sammanhang vill utskottet peka på att Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) nyligen har presenterat en rapport (2004:5) om praktik som åtgärd för invandrares integration och socialisation i arbetslivet. Slutsatsen i rapporten är att de som anordnar praktik för nyanlända invandrare kan ha ganska olika föreställningar om vad praktiken har för syfte. Praktiken står inte alltid i relation till den enskildes tidigare yrkeserfarenheter. Det kan finnas en risk att praktiken leder till en "inlåsning" i okvalificerade arbetsuppgifter och bidrar till en framtida etnisk delning av arbetsmarknaden.

Utskottet vill åter understryka att frågan om hur väl integrationen på arbetsmarknaden lyckas får en avgörande betydelse för Sveriges möjligheter till framgång när det gäller att öka tillväxten och att uppnå målet om 80 % reguljär sysselsättningsgrad 2004.

I betänkande 2003/04:AU1 behandlades liknande yrkanden som de som återfinns i motion U18 yrkande 10 om att ta till vara invandrares kompetens och att införa jobbguider. AMS arbetar aktivt med integrationsfrågorna och genomför flera satsningar på området. Till exempel arbetar sedan september 2003 närmare 300 särskilt utbildade förmedlare med att "coacha" personer med utländsk bakgrund under hela inträdet på arbetsmarknaden. Det individuella stödet kan också ges genom att arbetsförmedlaren till en början finns med ute på arbetsplatsen för att bistå med stöd i introduktionen av arbetsuppgifter och annat som krävs i arbetssituationen. Arbetsmarknadsverket har under våren avslutat en stor utbildningssatsning för alla arbetsförmedlingschefer som bl.a. handlat om att se mekanismer när det gäller integration och diskrimineringsfrågor. Överensstämmelsen i sak är enligt utskottets uppfattning stor mellan AMS arbete med integrationsfrågorna som redovisats här och vad som sagts i betänkande 2003/04:AU1 och motionens förslag. Mot

bakgrund av det anförda anser utskottet att det inte finns anledning att föreslå några ytterligare åtgärder med anledning av motionen.

Med beaktande av det som sagts ovan bör motion U18 yrkande 10 avstyrkas.

Ohälsotalet sjunker

Utskottet ser, trots att utvecklingen har vänt och att antalet sjukskrivningar nu minskar, med oro på de fortsatt höga sjukskrivningssiffrorna. Riksförsäkringsverket (RFV) konstaterade den 19 mars 2004 att ohälsotalet – som är ett mått på de samlade utbetalningarna för sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt rehabiliteringsersättning – inte ökar för första gången på mycket lång tid. Under februari 2004 betalades sjukpenning ut till 289 600 personer, vilket var 29 500 färre än under februari 2003 och 9 000 färre än månaden innan. Enligt utskottets mening måste sjukfrånvaron fortsätta att bringas ned både för att minska den enskildes lidande och för att minska samhällets kostnader genom att ge fler chansen att försörja sig genom eget arbete. För långsiktigt hög sysselsättning måste utvecklingen av sjukfrånvaron minskas ytterligare. Utskottet vill särskilt framhålla att det är arbetsplatsen och parterna som måste stå i fokus för arbetet med ett hållbart arbetsliv. Arbetsgivarna måste ta ett större ansvar än i dag för att integrera det förebyggande och rehabiliterande arbetet i verksamheten. Utskottet understryker vikten av att kvinnornas situation särskilt uppmärksammas i arbetet mot ohälsan.

Utskottet noterar att en analysgrupp inom Socialdepartementet har utarbetat rapporten *Den svenska sjukan II – regelverk och försäkringsmedicinska bedömningar i åtta länder* (Ds 2003:63). Av rapporten framkommer att kunskapsunderlaget måste förbättras. En studie i nära samverkan med några andra länder av sjukförsäkring, förtidspension och olika typer av kompletterande avtalsförmåner skulle vara av stor betydelse för att kunna förklara den höga svenska sjukfrånvaron.

Utskottet instämmer i uppfattningen i motion U18 att det höga ohälsotalet är oacceptabelt och att man ska främja återintegrering på arbetsmarknaden för långtidssjukskrivna. Utskottet redovisade i betänkande 2003/04:AU1 pågående åtgärder som tillsammans ska bidra till ökad hälsa i arbetslivet. Därtill kommer den *avsiktsförklaring* som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet presenterade den 18 december 2003 om *ett hälsosammare arbetsliv*. Dokumentet slår fast ett antal åtgärder för att nå målet om en halvering av antalet sjukdagar fram till 2008. Avsiktsförklaringen innehåller åtgärder på flera områden, t.ex. när det gäller sjukförsäkringen och arbetsmiljön. För att nämna några andra aktuella regeringsinitiativ infördes den 1 januari 2004 permanent *finansiell samordning* inom rehabiliteringsområdet. Männskor ska kunna rehabiliteras tillbaka i arbetslivet effektivare genom finansiell samordning mellan fyra olika parter (allmän försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommun och landsting). Ett annat exempel är att regeringen fr.o.m. den 1 mars 2004 har infört ett *tidsbegränsat anställningsstöd för långtidssjukskrivna* som är bosatta i vissa delar av landet. Syftet är att stimulera anställ-

ningar av personer som har svårigheter att få reguljärt arbete. Stödet kan lämnas för anställning av personer som är långtidssjukskrivna från anställningar de bedöms inte kunna återgå till. Ett ytterligare exempel är regeringens förslag (prop. 2003/04:69) att en *sammanhållen statlig myndighet* ska inrättas för *socialförsäkringsadministration* där bl.a. RFV och försäkringskassorna ska inordnas. Syftet med reformen är att ge nya och bättre förutsättningar för socialförsäkringsadministrationen att fullgöra de uppdrag som ges av riksdag och regering. Regeringen hoppas även åstadkomma en mer enhetlig rättstillämpning på socialförsäkringsområdet, en bättre styrning av IT-verksamheten och en ökad flexibilitet och samsyn inom organisationen. Nyligen har också en promemoria (Ds 2004:16) om drivkrafter för minskad sjukfrånvaro presenterats av en arbetsgrupp i Regeringskansliet. Förslagen i promemorian syftar till att arbetsgivarna ska stimuleras till aktiva insatser för att underlätta för den sjukskrivne att komma tillbaka till arbetet.

Utskottet ser positivt på det omfattande arbete som regeringen bedriver inom ramen för strategin för ökad hälsa i arbetslivet och det s.k. elvapunktsprogrammet. Tillsammans med de ytterligare åtgärder som redovisats här bör ohälsotalet kunna pressas ned mot målet om att halvera antalet sjukdagar till år 2008. Med hänvisning till vad som ovan anförts är utskottet inte i nuläget berett att ställa sig bakom förslaget i motion U18 yrkande 11.

Arbetsmarknadsfrågor – arbetstidsdirektivet

Regeringens skrivelse

Om det svenska genomförandet av EU:s arbetstidsdirektiv

Det ursprungliga arbetstidsdirektivet (93/104/EG) har genomgått vissa ändringar och ett nytt direktiv (2000/34/EG) har antagits. Ändringarna innebar att de sektorer som tidigare varit undantagna från tillämpning kom att omfattas av direktivets regler.

Kommissionen tillställde under sommaren 2003 regeringen ett s.k. motiverat yttrande angående brister i genomförandet av bestämmelserna om dygnsvila, begränsning av veckoarbetstiden och nattarbete. Regeringen avser att överlämna en proposition på arbetstidsområdet till riksdagen under våren 2004.

Motion

Moderaterna anser i kommittémotion U19 (yrk. 11) att Sverige bör utnyttja de möjligheter till undantag som arbetstidsdirektivet medger. Partiet menar att direktivet kan få konsekvenser för hela samhällsekonomin om regeringen inte utnyttjar dessa möjligheter. Frågan om arbetstid och arbetade timmar hänger tätt samman med Sveriges förmåga att skapa ökat välstånd och tillväxt.

Utskottets ställningstagande

Genomförandet av arbetstidsdirektivet i svensk rätt har varit föremål för diskussion under mycket lång tid. Frågan om lagstiftningen på arbetstidsområdet är mycket komplicerad, bl.a. eftersom man på stora delar av arbetsmarknaden reglerat arbetstiden genom kollektivavtal. På så sätt har parterna kunnat göra nödvändiga anpassningar till branschen m.m. Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att 1993 års arbetstidsdirektiv i fråga om undantag har en hänvisning till ramdirektivet 89/391/EEG om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet. Denna hänvisning finns kvar, vilket innebär att vissa sektorer fortfarande är undantagna från arbetstidsdirektivets regler.

Flera utredningar har lämnat betänkanden på området. EG-domstolen har dessutom bidragit till rättsutvecklingen genom sin dömande verksamhet. Förutsättningarna har ändrats för både arbetsmarknadens parter och lagstiftaren. Därtill har kommissionen aktivt drivit vissa frågor avseende det svenska införlivandet på området och i somras avgett det ovannämnda motiverade yttrandet.

Det ska också nämnas att utskottet uppvaktats i fråga om arbetstidsdirektivet och dess genomförande i svensk lagstiftning av representanter för arbetsmarknadens parter på arbetsgivarsidan.

Utskottet kan konstatera att arbetstidsfrågan är komplex och har starka parts- och branschintressen. Regeringen har aviserat att en proposition på arbetstidens område ska lämnas till riksdagen senare i vår. Utskottet anser att denna proposition bör avvaktas. Motionsyrkandet bör därför avstyrkas.

Stockholm den 13 april 2004

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Erik Ullenhag (fp), Sonja Fransson (s), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Berit Högman (s), Henrik Westman (m), Britta Lejon (s), Ulf Holm (mp), Mauricio Rojas (fp), Annelie Enochson (kd), Anders Wiklund (v), Britt-Marie Lindkvist (s) och Christer Erlandsson (s).

Avvikande meningar

1. Sysselsättningsfrågor på den svenska arbetsmarknaden m.m. (m, fp, kd)

av Anders G Högmark (m), Erik Ullenhag (fp), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Mauricio Rojas (fp) och Annelie Enochson (kd).

Sverige har en alltför låg sysselsättning och hög arbetslöshet. Över en miljon människor i arbetsför ålder står kvartal efter kvartal utanför arbetsmarknaden på grund av arbetslöshet, sjukskrivning eller förtidspensionering. En allt mindre andel av befolkningen måste försörja inte bara sig själv utan en växande grupp som saknar egen försörjning. Detta är en oacceptabel utveckling såväl ekonomiskt som socialt.

Europeiska rådets rekommendationer 2003 till Sverige gick alla ut på att förstärka och upprätthålla utbudet av arbetskraft och utnyttja potentiella källor till arbetskraft särskilt genom högre deltagande av invandrare, att minska antalet långtidssjukskrivna personer och att reformera skatte- och bidragssystemen. Vi menar att situationen på arbetsmarknaden är allvarlig och att regeringen inte vidtar tillräckligt kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med problemen. Det är av stor vikt att öka antalet arbetade timmar i Sverige.

När det gäller den statistik som utskottet valt att redovisa i yttrandet vill vi göra följande kommentarer. AMS arbetslöshetssiffra för mars 2004 uppgår till 5,4 % av arbetskraften (motsvarande siffra för februari var 5,7 %). Enligt SCB uppgick arbetslösheten i februari 2004 till 6,0 % av arbetskraften. SCB:s siffror för mars 2004 har ännu inte publicerats. Statistik från EU:s statistikmyndighet Eurostat anger ett relativt arbetslöshetstal som är omkring 1 procentenhet högre än SCB:s. En anledning till denna skillnad är att man inte mäter exakt samma sak, t.ex. är kriterierna för vem som betraktas som arbetslös olika. SCB:s statistik har snävare kriterier för att räkna en person som arbetslös. Oavsett vilken mätmetod som används ger statistiken en allvarlig signal om tillståndet på den svenska arbetsmarknaden. Den negativa bilden förstärks av tillgänglig statistik på EU-nivå.

I majoritetstexten står det att ohälsotalet sjunker, och det redovisas att antalet personer som det betalades sjukpenning till februari 2004 minskade med 29 500 personer jämfört med februari 2003. Det utskottet ”glömmer” att nämna är att det den 1 juli 2003 infördes ett ansvar för arbetsgivare att betala sjuklön även för den tredje sjukveckan. Det är en omständighet som självklart är en förklaring till minskningen även om vi i dag inte exakt vet i vilken grad. Vi kan konstatera att situationen även på detta område är värre än vad utskottsmajoriteten vill göra gällande.

När det slutligen gäller den svenska sysselsättningsgraden, är det visserligen riktigt att Sverige har uppnått EU:s mål om en sysselsättningsgrad på 70 %. Men det är inte korrekt att jämföra den siffran med Konjunkturinstitu-

tets uppgift om en reguljär sysselsättningsgrad på 76,8 %, mätt som ett årsge-nomsnitt. Den senare måttet avser personer i åldern 20–64 år och ger därmed en högre siffra än EU:s statistik som avser personer i åldern 16–64 år. En annan omständighet som förrädisk höjer nivån på sysselsättningen är att den svenska sysselsättningsstatistiken räknar både den som är sjukskriven och den som innehar sjukvikariatet som sysselsatta. I statistiken ger alltså en tjänst utslag som om två personer är sysselsatta. Det innebär att när sjukskrivning-arna ökar, ökar också sysselsättningen.

Ett bättre mått när det gäller sysselsättningen är antalet arbetade timmar. Ända sedan 1990, som var ett toppår i detta sammanhang, har trenden varit tydligt sjunkande. Det genomsnittliga antalet arbetade timmar per person i befolkningen i åldern 16–64 år blir allt lägre. Detta leder till sämre skattein-täkter för offentlig service och utgör i förlängningen ett hot mot välbästandet och hela det svenska välfärdssystemet.

2. Arbetstidsdirektivet (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m).

Vi befarar att arbetstidsdirektivet kan komma att få negativa konsekvenser för hela samhällsekonomin om inte möjligheterna till undantag tas till vara i det kommande lagförslaget på området. Detta har mycket klart framgått i de uppvaktningar från såväl den privata som den offentliga sektorn som utskottet tagit emot. Undantag bör göras t.ex. för läkare inom sjukvården som arbetar jourtid men även för yrkesgrupper inom andra områden. Vi anser att Sverige måste ha ett mera flexibelt regelverk på arbetstidens område. Frågan om arbetstid och arbetade timmar hänger tätt samman med Sveriges förmåga att skapa ökat välbästand och tillväxt. Regeringen bör därför tillse att Sverige ut-nyttjar de möjligheter till undantag och avvikelser som arbetstidsdirektivet medger. Det förhållandet att det nu pågår en översyn av arbetstidsdirektivet understryker ytterligare vikten av att Sverige i denna process mycket tydligt markerar behovet av flexibilitet och utrymme för nationella särlösningar.